

Karl Jaspers'in İletişim Biçimlerini Sosyal Medyada Aramak

Searching for Karl Jaspers' Forms of Communication in Social Media

ZUHAL ERGÜN

Atatürk University

Received: 11.01.2024 | Accepted: 23.03.2024

Abstract: According to Jaspers, being yourself comes about through communication with other-selves. Today, communication with others is essential in social media applications, which is an area where communication takes place. Individuals start to experience existential problems such as online loneliness, trauma, and freedom in social media over time, and social media turns into existential media. In this study, the equivalent of Jaspers' forms of communication has been sought in today's digitalization process. The study population, in which the field research method and semi-structured interview technique, one of the qualitative research methods, was used, consisted of individuals between the ages of 18-65 living in Erzurum and using social media. With the purposive sampling method, 30 people from generations X, Y, and Z were selected with equal numbers of men and women. According to the study's findings, while the communication of existence and the communication of spirit were partially encountered in Generation X's communication on social media, the communication of general consciousness and existential communication were not met. All forms of communication are present in Generation Y's communication practices on social media. Generation Z's communication practices on social media support the communication of existence.

Keywords: Existentialism, Karl Jaspers, Karl Jaspers' styles of communication, social media.

Giriş¹

Varoluş felsefesinin temel noktası ve ortak karakteri yaşantıya dayanıyor oluşudur. Bunu tüm filozoflar varoluş olarak isimlendirmektedir ancak her birinde değişiklik göstermektedir. Varoluşçuların temel araştırma konusu olan varoluş kavramında gerçek anlamıyla insansal varolma tarzı söz konusudur. Varoluşçulara göre yalnızca insan varoluşa sahiptir, eğer bir özü varsa bu öz onun varoluşudur ya da varoluşundan gelmektedir. Bu öze ulaşmak için varlığın özden önce olması gerekir. Çünkü varlık; kendini, çevreyi, Tanrı'yı bilmenin aracıdır (Çevik, 2014, p. 85). Varoluşçulara göre insan yetkin olmayan açık bir gerçeklik olduğu için özü gereği dünyaya ve özellikle öteki insanlara bağlıdır. Bunu tüm varoluşçular “varoluşçuluk bir insancılıktır” diyerek açık bir şekilde vurgulamaktadır. Bu bağlılığı Sartre, “Başkası için varlık”, Heidegger “Mitsein”, Marcel “Toi”, Jaspers “Kommunikation” ile açıklamaktadır (Karakaya, 2004, p. 77).

Jaspers Kierkegaard'dan etkilenerek ‘varoluş’ terimini kullanmış ‘insanın kendisi olması’, ‘kişinin başkalarına karşı açık oluşu’ gibi varoluş felsefesinin temel problemleriyle uğraşmıştır. Jaspers felsefesinde, varoluş için özgürlüğe, özgürlük içinse başkalarına gerek duyulduğunu ifade etmektedir. Özgürlüğün gerçekleşebilmesi için diğerleriyle birlikte olmak ve iletişim kurmak önemlidir. Jaspers’e göre insan diğerleriyle iletişim halindeyken kendi olur. Birey ancak başkalarıyla iletişim kurduğu müddetçe insan olur. Bu noktada varoluşçuluğun önemli isimlerinden Jaspers’in iletişime yaptığı vurgu son derece önemlidir (Jaspers, 2003a, p. 69).

Jaspers’e göre felsefi yaşamın ilerlemesinin yolu beraber davranmakta, beraber konuşmakta, beraber susmakta karşılıklı olarak kendini anlamının her biçimiyle insanlarla iletişimidir (Jaspers, 1971, p. 127). Jaspers’in iletişim konusunda önem verdiği hususlardan biri çeşitli kökenlerden gelen iletişimin, bu iletişimin çevreye dönüklük şekilleri bağlamında aydınlanmasıdır. Felsefi hayatın günlük görevi ise iletişimi bütün olasılıkları çerçevesinde, gerçekleşmeye teşvik etmektir (Jaspers, 2003b, p. 164). Bu noktadan hareketle yeni iletişim biçimleri ve özellikle günümüzde yoğun olarak kullanılan

¹ Bu makale, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İletişim Bilimleri Anabilim Dalında kabul edilen “Karl Jaspers’ in İletişim Biçimlerinin Sosyal Medyada Gerçekleşme Düzeyi: X,Y,Z Kuşakları Üzerine Bir İnceleme” doktora tezinden üretilmiştir.

sosyal medya uygulamalarıyla ortaya çıkan soruları doğru anlamak ve cevaplayabilmek önemlidir. Tam olarak bu sebeple iletişimi felsefeye dayandırmak içinde bulunduğumuz dijital dünya karşısında sorgulamayı genişletmek önemli görülmüştür.

Dijital olarak zorunlu kılınan yaşam dünyamız, varlığın temeline ve tabiri caizse bir medya ontolojisine gerek duyulduğunu hissettirmektedir. Bu nedenle insan olmanın dijital çağda ne anlama geldiğinin, dijital insanın iletişiminin tartışılması ve bunun da varoluşçu felsefeyle temellendirilmesi bu çalışmanın çıkış noktalarından biri olmuştur. Günümüzde artık kişilerin varlığının dijitalleşme vasıtasıyla keşfedildiği, bu araçlarla ilişkili olarak deneyimlendiği ve hatta bu araçlar tarafından tanımlandığı söylenebilmektedir. Bu durum kısaca teknoloji vasıtasıyla var olduğumuzu işaret etmektedir. Ancak dijital varlığımız aynı zamanda Jaspers'in sözünü ettiği iletişim biçimleriyle de ilgilidir. İnsanların yaşamlarını, ilişkilerini, ihtiyaç ve beklentilerini, kısacası insan olmanın her halini dijital platformlar tarafından ve yine onlar aracılığıyla şekillendirdiği düşüncesinden hareketle Jaspers'in iletişim biçimleri çağımızı aydınlatmakta önem arz etmektedir. Özellikle sosyal medya platformları dijital çağda insan olmanın, var olmanın, iletişim içinde olmanın yani dijital varoluşun araçları durumuna gelmiştir. Varoluşçu düşünce ve bunun içinde Jaspers'in iletişim biçimleri yalnızca varoluş felsefesindeki temalar olarak değil, bunların dijital çağın teknolojileri içerisindeki karşılığını bulmaya odaklanan bu çalışma da aynı zamanda sosyal medyanın özgülleştirici, etkileşimli gibi özellikleriyle kavramak yerine onları varoluşsal bir alan olarak düşünmeye çalışmak amaçlanmıştır. Varoluşçu felsefede vurgulanan insanın dünyaya atılmışlığı, fırlatılmışlığı düşüncesinden hareketle bireylerin dijitale atılması düşüncesi arasında bir bağ kurularak, varoluşçu felsefenin önemli düşünürlerinden Karl Jaspers'in iletişim biçimleriyle, bireylerin sosyal medya kullanımları değerlendirilmiş, varoluşsal bir anlam kazandırılmaya çalışılmıştır.

Karl Jaspers'de Varoluşçu Düşünce

Modern varoluş felsefesinin kurucusu ve önde gelen temsilcilerinden ilki sayılan Karl Jaspers, düşüncelerini insanın kendi varoluşunun dolaysız bilincine dayandırmış, Nazi iktidarının ve İkinci Dünya Savaşı'nın meydana çıkardığı karışıklıklara tepki niteliğindeki son dönem çalışmalarında dünya felsefesi olarak adlandırdığı yeni bir düşünce birliği meydana getirmeye

çalışmıştır (Jaspers, 2003b, p. 202). Jaspers'in bu yeni düşüncesinin temel amacı özgür bir dünya düzeni oluşturmaya katkı sağlamak olmuştur. Jaspers varoluş felsefesinden dünya felsefesine geçişini, farklı bir mantığın tüm insanlar için özgür bir iletişime imkân sağlayacağına dayandırmaktadır (Jaspers, 2003b, p. 205).

Jaspers oluş sorununu temel nokta olarak almakta ve felsefesinin merkezine insanın varoluşunu oturtmaktadır. Çünkü ona göre felsefenin temeli insanın benliğidir. Bu sebeple varoluşçuluk, tüm gerçek bilgilerden faydalanarak, bu bilgilerin üstünde yer alan, insanın birliğini de çevreleyen alanı kavrama felsefesidir. Jaspers'e göre insan, evrende, evrene karşı soru soran, sorunun çözümünü kendi benliğinde sorgulayan bir varlıktır (Jaspers, 2003a, p. 10). Jaspers, bilim ve felsefenin varolanlar üzerine soru sorarak varlığı aramaya başladığını ve varlık üzerine soru soran tek varlığın insan olduğunun belirtmektedir. Bu sebeple varlık sorusunu soran insan mecburi olarak kendi varlığını aramaya başlamaktadır ve bu durum her tek insanın zorunlu olarak kendisini içinde bulunduğu ilişkilerden oluşan bir bütündür. Bu bütün fizyoloji, psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve birçok bilim dalı tarafından kendilerine özgü yöntemlerle incelenmektedirler. Tek olanın durumu, varlığı aramanın yani bilimsel dünya yöneliminin, felsefenin ve felsefe yapmanın başlangıcıdır. Çünkü felsefenin ve dünya yöneliminin amacı insan varlığının araştırılmasına dayanmaktadır (Örnek, 1986, p. 54). Jaspers, varoluş felsefesinin insanın ne olduğu bilmek savıyla ortaya çıkması durumunda kendi kendini ortadan kaldıracığını belirtmektedir. Ona göre gerçek dünyanın saçma ve kavranılamaz oluşu insanın kendisini de içine çekmekte ve anlaşılabilir kılmaktadır. Ancak insanın dünya içinde karara varması ve anlamlı eylemlere yönelmesi gerekmektedir. Jaspers insanın iç özünü en yüksek kişiliğe erişirmenin felsefenin görevi olduğunu ancak bu kendini bilmenin felsefe yoluyla kazanılmasının insan varoluşunun varlığı üzerinde nesnel bilginin olanaksız olmasından dolayı genel geçer bilgi aracılığıyla başarılamayacağını bu sebeple bilimsel düşünme yönteminden farklı bir felsefi yöntem olması gerektiğini düşünmektedir (Akarsu, 1987, p. 198). Jaspers, varoluşu nesnenin ve benin oluşturduğu varlık çemberindeki boşluk olarak açıklamaktadır. Ona göre varoluş, nesnele ve öznele doğru iki yönde ilerlemektedir. Jaspers, varoluşun belirlenebilmesi için tarihsellik, özgürlük ve iletişim kavramlarını vurgulamıştır (Karakaya, 2004, p. 51).

Jaspers özgürlük ve existenzin sadece dünyada değil öznelarası bir ortamda gerçekleşeceğini düşünmektedir ve insan kendi kimliğine başka existenzlerle iletişim kurarak erişebilmektedir. Dolayısıyla Jaspers'e göre ötekinin varlığı, kişinin özgürlüğü için hem önemli bir destek, hem de köstek olabilmektedir. Her insanın hem kendisiyle kalması hem de diğerleriyle birlikte gerçekleşmeyi araması gerektiğini savunan Jaspers, sevginin kendisini başkalarının özgürlüğünü tanımayı ihtiva eden hakiki iletişimde gösterdiğini savunmaktadır (Cevizci, 2015, p. 1037).

Jaspers'de iletişim kaygısının temel olduğu aşıkardır. Bu kaygıyı Kierkegaard'dan aldığı kesindir, ama iletişime ayırdığı kapsam daha da büyüktür. Jaspers'e göre iletişimde ben, ötekiyle birlikte kendi kendime görünür olurum. Ama bu görünür olmak aynı zamanda ve öncelikle kendi olarak benim gerçek oluşudur. İletişim riski benim varlığını terk etmesini, yani kendi hatası sonucu esiri olacağı yalnızlığı gerektirir. Kendi olma çağrısı başka varoluşlar için varoluşun varlığından başka bir şey değildir; öyle ki hakikat öznenin doğruya yönelik doğrusal ilerleyişi içinde değil, kendi felsefi imanının başka imanlarla çatıştığı mücadele içinde edimselleşir. Varoluşun aydınlanmasının temel parçası olan özgürlük çağrısı, gündelik yaşamın yapay iletişimlerinin cılızlığını teşhir ve açılma ya da tezahür istenci olmadan asla olmaz (Colette, 2006, pp. 144-145).

Jaspers Felsefesinde İletişim ve İletişim Biçimleri

İletişim sorunu Jaspers felsefesinin varolma nedenidir. İletişim ilk Jaspers'le felsefi bir kavram olarak ele alınmaya başlanmıştır. Jaspers'in 1915 yılında iletişim üzerine yazdığı ilk yazısından, 1969'da ölümüne kadar tüm yazılarında iletişim kavramına denk gelmektedir (Erdem, 2007, p. 53).

Jaspers'e göre "neden iletişim?" sorusu ile "neden ben yalnız değilim?" sorusu aynı yanıtı gerektirir. Jaspers "*Ben başkaları ile iletişimle*" ben olurum derken, bireyin tek başına insan olamayacağı gibi, ancak ve ancak diğer insanlarla iletişim kurduğu müddetçe insan olabileceğini vurgulamaktadır. Jaspers bu durumu "*insan tek olarak yaşayamaz aksine evde aile olarak, başkalarıyla iletişimde olarak, tarihsel bütünlüğe ait olmak açısından yoldaş olarak yaşar*" biçiminde ifade etmektedir. Zira bununla alakalı olarak Jaspers, "*insanın tek başına kendisiyle geçinebileceği bir gerçeklik olsaydı insan onunla yetinebilirdi*" demektedir (Jaspers, 1970, p. 47). İnsan bizzat kendi olmak için diğer benlerle, diğer existence'larla, diğer hürriyetlerle

ilişkiye girmeye muhtaçtır (Verneaux, 1994, p. 52). Jaspers felsefesinde varoluş için özgürlüğe, özgürlük için başkalarına, diğerleriyle beraber olmaya ve iletişim kurmaya gerek duyulmaktadır (Jaspers, 2003a, p. 69).

Jaspers iletişimi hürriyet içinde, hürriyetle birlikte birbirine karşı ve birbiri vasıtasıyla duran, insanların karşılıklı biçimde konuşmaları şeklinde tanımlamaktadır (Jaspers, 2003a, p. 69). Bu konuşma basit ve anlamsız görülmemelidir. Nitekim Jaspers bunu her şeyin temeli olarak görmektedir. Bu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır: *“iletişim içinde gerçekleşmeyen, yoktur; onda temelini bulmanın yeterli bir temeli de olmaz”* (Jaspers, 2003a, pp. 151-152). Çünkü Jaspers’a göre, *“iletişim insan varlığına giden yoldaki karardır”* (Jaspers, 2003a, p. 249). Bu kararlar insan, insan oluşa gider. Jaspers’e göre konuşmak, iletişim sayesinde ortak bir politik bilinç yaratmaktır. *“Mademki özgür olarak birbirimizle konuşabiliyoruz, o halde ilk ödevimiz gerçekten birbirimizle konuşmak olmalıdır”* (Örnek, 1986, p. 61) diyen Jaspers’e göre iletişimin ilk koşulu konuşmaktır ve bundan başka çare yoktur. O, bu yolla halkına iletişimin ilk aşamasını gösterir. Jaspers için iletişim bu şekilde başlayacak ve yayılacak hatta evrensel bir mahiyet kazanacaktır. O, iletişime önemli fonksiyonlar yükler hatta bilgeliğin bir ölçütünün iletişim olduğu konusunda *“bilgece yaşamının yollarından biri de iletişimdir”* der (Çiçek, 2008, p. 153). Verneaux, *“iletişim existence’dan existence’a bir ilişkidir”* der, ancak bazı ampirik şartlara sahip olduğunu belirtir. Bu konuda iletişimci, durumları yani gerçek iletişimi mümkün kılan yeri, karşılaşmaları beslemek için toplum hayatı zorunludur (Verneaux, 1994, p. 52). İnsan sadece toplumun bir parçası değildir, aynı zamanda toplum da insanın özden bir parçasıdır. Her insanın kendisinin bir toplum üyesi olduğu üzerindeki bilgisi empirik bir bilgi değil, a priori bir bilgidir. Tinin taşıyıcısı olan kişi ve böyle bir kişi olduğundan dolayı insan, başka kişilerle rastlantı olarak ve sadece gerçekte ortak bir yaşam yaşamaz. Kişinin kendi varlığının bilincine varmış, eylemlerinden ve kendinden sorumlu olan bireysel bir gerçekliği olması, aynı zamanda bir topluluk içinde bilinçli olarak başkaları ile birlikte sorumlu olduğunu duyması, tinin taşıyıcısı kişinin özüne ait bir şeydir. İnsanın varlığının kendisi için oluşu da, başkaları ile birlikte oluşu, birlikte yaşaması ve insanların birbirine etki yapması da aynı şekilde önde gelir (Akarsu, 1998, p. 144). Descartes’tan beklenebileceği (ama söylemediği) gibi, *“Düşünüyorum, öyleyse diğer insanlar vardır”*.

Bizimle oynayan, bizi eğiten, bizimle konuşan, bizi dinleyen ve sayelerinde duyguları ve davranışları yorumlamayı öğrendiğimiz insanlarla birlikte büyürüz; yetkin, aklını kullanan, topluma uyumlu varlıklara dönüşmemiz bu şekilde gerçekleşir (Bakewell, 2020, p. 234). Düşünme yetisine sahip tek varlık olan insan kendisini ve dünyayı anlamlandırma erkini de elinde bulundurmaktadır. Söz konusu bu erk insanı iletişime itmektedir.

Jaspers, varoluşun görünümünü insanların inanç kökenlerinin ve toplumların tarihi şekillerinin farklılıkları sebebiyle çeşit çeşit olduğunu ifade etmiştir. Ancak gerçekten özdeş olan noktaların, bilincin çevreye dönüklüğündeki bilim ve teknoloji olduğunu ifade etmiştir. Jaspers bunların yalnızca soyut ve genel olan bir bilinci birleştirdiğini düşünmektedir. Bunlar, hakiki insanların gözünde bir bütün olarak hem savaş araçları hem de iletişim araçlarıdır. Jaspers'e göre insandaki gerçeklerin hepsi tarihseldir. Jaspers, felsefi inancı eksiksiz iletişimin kabulünden ayırmanın mümkün olmadığını ifade etmiş ve yalnız inancın iletişim sağlayabildiğini belirtmiştir (Jaspers, 2003b, p. 162). Jaspers iletişimin varlık istencinden kaynaklandığını düşünmektedir. Ancak inananların iletişim gerçekleştirebileceği düşüncesi ile iletişimin temelsiz bir düşünce olmadığını, inanç olduğunu vurgulamıştır. Varoluşu aydınlatan işaretlerden olan iletişim, insanın kendi varoluşunu da bir başkasının varoluşuyla bulduğuna bir işaretir (Çüçen, 2015, p. 178). Varolan kendinde, kendi başına varolma açısından vardır, ama o kadar; herhangi bir varolan ancak belli bir özneyle, düşünenele karşılaştığı zaman gerçekten varolabilir. Varolmanın anlamlandırılması, bir özneyle karşılaşmasıyla olanaklıdır. Herhangi bir özneyle henüz karşılaşmamış bir varolanın gerçekten varolması olanaksızdır (Çotuksöken, 1998, p. 43). Jaspers iletişimi, zaman içinde gerçeklerin ortaya çıkma şekli olarak tanımlamış ve felsefi inançla iletişim inancının aynı anlama geldiğini ifade etmiştir. Ona göre gerçek, bizi birleştiren şeydir ve gerçek iletişime dayanmaktadır. İnsanın dünyada anlaşabileceği ve güvenilir bir iletişim kurabileceği tek ihtimalin diğer insanlar olduğunu söyleyen Jaspers, insanlar arasındaki birlikteliklerin her kademesinde, kader ortaklarının sevmek suretiyle gerçeğe giden yolu bulabileceklerini belirtmiştir (Jaspers, 2003b, p. 46). Düşüncelerinde başka varoluşların önemine ve birlikteliğe dikkat çeken Jaspers'e göre kendini izole eden, bencil insanın yitirdiği yol gerçeğe giden yoldur.

Jaspers farklı varlık tarzlarına karşılık gelen dört iletişim biçiminden bahsetmiştir. Bunlar; “varolmanın iletişimi”, “genel bilincin iletişimi”, “tinin iletişimi” ve “varoluşsal iletişim” şeklindedir.

Varolmanın iletişimi, “ilkel ortaklık içindeki iletişim”dir. Varolmanın istek ve arzularını karşılamak için çabalanan bu tür iletişimde insan “ben merkezli ilgi” içindedir. Bu iletişime her iki tarafta kendi ilgi ve ihtiyaçlarını gidermek amacıyla katılmaktadırlar. İletişim sınırlıdır. Kandırmak, telkin etmek, güçlü olmak ve zayıflatmak ister. Gizlilik, ikiyüzlülük, hile gibi her türlü mücadele aracının kullanıldığı bu iletişim türünde yalan ve hayal kırıklığı varolmanın kendisini oluşturmasına hizmet eder (Erdem, 2014, p. 44).

Bireyin dünya ve diğer bireyler karşısında benliğinin bilincine varması önemli bir sıçrayıştır. Bu sıçrayış, varılmadan genel bilince doğrudur ve açık, zorunlu ve genel geçer mantıksal düşüncelerin gelişimine bağlıdır. Mantıksal düşüncelerin gelişmesinden sonra rasyonel ve nesnel amaçlılık ifade eden genel bilincin iletişimi ortaya çıkmaktadır. Genel bilincin iletişimi, genel geçer kurallar ve düşünce kategorilerinin diğer bireylerle uygunluğunda gerçekleşmektedir. Erdem (2007, p. 59), genel bilincin iletişiminin bir örneği olarak bilimsel tartışmaları göstermiştir. Erdem’e göre tartışmanın tarafları bir yargıyı dile getirirler ve bu yargıyı gerekçeler ve karşı gerekçelerle tartışırlar. Mantık ilkeleri doğrultusunda yapılan tartışma sonunda yargı kabul edilir veya reddedilir. Tartışma nesnel bir düzlemde bireylerin kendilerini ortaya koymadıkları bir ortamda devam etmektedir. Bu aşamada insan, her şeyden önce evrensel geçerliliğe sahip fikirler vasıtasıyla kendini tanımaktadır (Magill, 1992, p. 72). Genel bilincin iletişimi daseinin tersine akıl ve mantık kuralları çerçevesinde, kanıta dayanan ve genel geçerlik kriterlerini taşıyan bir iletişimdir. Genel bilincin iletişimi daseinde olduğu gibi çıkara hizmet etmekten öte, kendi temel prensiplerine ve akla uygun olarak gerçekleşmektedir. Akla uygun amaçlar doğrultusunda ortaya çıkan bu iletişim türünde anlatılan şeyler bazı kanıtlara dayandırılarak anlatılmaktadır. Nesnelliğin ön planda olduğu genel bilincin iletişiminde yargıların doğruluğu ve yanlışlığı önem kazanmaktadır. Herkesin onayladığı doğru sayılırken, herkesin reddettiği yanlış sayılmaktadır. Dolayısıyla genel bilinçte iletişimin içeriği herkes tarafından kabul edilen genel geçer yargılara dayanmaktadır (Ataş, 2019, pp. 87-88).

Jaspers tinin iletişimini açıklarken insanın bütünsel içeriklerin taşıyıcısı olduğunu ifade etmektedir (Erdem, 2007, p. 60). Jaspers'e göre bütünlüğün kendisi bir bilgi değildir, düşünceyi ve eylemleri yöneten, onlara yön veren bir amaçtır. Jaspers sözünü ettiği bütünselliğe ide adını verir. Ona göre idenin kendisinin gerçekleşmesi mümkün değildir. İdelerin taşıyıcısı olarak insan, kendi anlam çerçevesini oluşturmaktadır. Öyleyse tinin ideleri anlamlandıran bir işlevi vardır. İnsan düşünme ve eyleme olanaklarıyla idelere iştirak eder. Böylece iyilik, doğruluk içinde beraberlik, adaletli olmak gibi önemli etik idelere göre davranılmış olmaktadır. İdeler, insan toplumsal hayatta yaşarken adalet gibi olumlu olarak gerçekleşen eylemlere yön verirler (Erdem, 2014, p. 30). Tin; estetik, etik gibi değer alanlarını yaratan, tasarlayan ve bu tasarımların taşıyıcısı olan insan idesine karşılık gelmektedir. Burada tin tasarımı, ide ya da fikir anlamına gelmektedir. İnsan burada fikirler üretmektedir. Bu nedenle insanın bu hali yaratan, eserler ortaya koyan bir sanatçı, bir filozof örneğiyle karşımıza çıkmaktadır. Tinin bu niteliğinden olsa gerek Jaspers tinin öznesini düşlem gücü olarak belirtir ve bizim düşlem gücüyle tasarımlar (ide) oluşturduğumuzu ve anlamsal nitelikte meydana gelen bir dünyanın biçimlerini eser haline getirdiğimizi ifade eder (Yıldız & Ataş, 2020, p. 398).

Jaspers, insanın yalnızca dasein, ortak bilinç ve tin ile iletişim kurabilmesinin sınırlı düzeyde kaldığını düşünmektedir. Ona göre sınırsız bir iletişim varoluşsal iletişim ile mümkün olmaktadır (Jaspers, 1970, p. 51). Zira varoluşsal iletişim diğer iletişim biçimlerine göre daha bilinçli ve amacı olan bir iletişimdir. Bu iletişim türünde iki varoluş kendilerini birbirlerine açmaktadır. Sevgiye dayalı bir mücadelenin olduğu bu iletişim sürecinde, bahsi geçen mücadele ile bir dayanışma yaratılmaktadır. Jaspers bu durumu *“gerçek iletişime iten sevgi dolu mücadele olanaklılığı içinde, kendiliğinden varoluş gene kendiliğinden varoluşla, derinlik içinde birbirine bağlanır”* ifadeleriyle dile getirmektedir (Jaspers, 2003a, p. 69). Jaspers varoluşsal iletişimin oluşmasının bazı koşullarının olduğunu ifade etmektedir. Bunlar; yalnızlık, açık olma ve sevenlerin savaşıdır (Çüçen, 2015, p. 179). Varoluşsal iletişimin ilk aşamasını yalnızlık meydana getirmektedir. Jaspers'a göre insanı kendine getiren varoluşsal iletişim aşamasında yalnızlık olmazsa olmaz şarttır. Bu iletişim birbirlerinin yalnızlığını tanıyan iki bireyin ilişkisidir (Erdem, 2014, p. 48). Jaspers yalnızlığı şu sözlerle ifade eder: *“iletişime*

girmeden kendim olamıyorum, yalnız kalmadan iletişime geçemiyorum. Yalnız olma isteğine sahip olmalıyım” (Jaspers, 1970, p. 56). Varoluşsal iletişimin ikinci aşaması açık değildir. Yalnızlık içerisinde kendi varoluşuna ait ilk tecrübeyi kazanan kişi, bu tecrübesini derinleştirebilmek, varoluşunu gerçek anlamda gerçekleştirebilmek ve yalnızlıktan kurtulabilmek için kendini diğer benlere açma ihtiyacı duymaktadır. Birey burada kendi varlığını tümüyle meydana çıkarır çünkü iletişimin tam anlamıyla gerçekleşmesi bu yolla mümkün olabilmektedir (Bollnow, 2004, p. 57). Varoluşsal iletişimin üçüncü aşamasını sevenlerin savaşımlı oluşturmaktadır. Fakat Jaspers’in bahsettiği buradaki savaş fiziksel bir mücadeleyi, birinin diğerine üstünlük kurmasını ifade etmemektedir. Burada amaç ne üstünlük ne de zafer kazanmaktır (Bochenski, 1997, p. 225). Bu savaşta hile bulunmamaktadır. Bu savaşta cisimsel veya tinsel bir üstünlük öne çıkmamakta, başkaları yok edilmek istenmemektedir. Tersine herkesin, her şeyini, başkasının hizmetine sunduğu, temelinde sevginin var olduğu özel bir mücadele alanıdır. Burada varoluşsal topluluğun ruhunu sevgi oluşturmaktadır. Fakat varoluşsal toplulukta başka varoluşlar aracılığıyla ve onlarla beraber varoluş kendi kendine varabilmektedir. İnsanlar arası bütün bağlantılarda dıştan bağlantılar bile varoluşsal iletişimde derinlik kazanabilir (Akarsu, 1987, pp. 208-209). İnsanlar yalnızca sevgi dolu savaşın içinde karşılıklı olarak varoluşlarını gerçekleştirebilirler (Jaspers, 1995, p. 120).

Jaspers’in İletişim Biçimlerinin Sosyal Medyada Aranması

Yöntem

Çalışma varoluşçu filozof Karl Jaspers’in ele aldığı iletişim biçimlerinin sosyal medyada X, Y ve Z kuşaklarında aranması üzerine sistematize edilmiştir. Çalışmanın amacı; Jaspers’in, varolmanın iletişimi, genel bilincin iletişimi, tinin iletişimi ve varoluşsal iletişim olarak ifade ettiği iletişim biçimlerinin günümüzde karşılığını bulmaya odaklanmaktır. Günümüzde sosyal medya platformları, dijital çağda varolmanın, insan olmanın, iletişim içerisinde olmanın kısaca dijital varoluşun araçları konumuna gelmiştir. Varoluşçu düşüncenin ve bunun içerisinde Jaspers’in iletişim biçimlerinin sadece varoluş felsefesine özgü temalar olarak değil, dijital çağın teknolojileri içindeki karşılığını bulmaya odaklanan bu çalışmada, sosyal medyanın etkili, özgürleştirici gibi özellikleriyle kavranılmasının yerine bunları varoluşsal bir alan olarak düşünmeye çalışmak amaçlanmıştır.

Çalışmanın alt problemleri;

- Karl Jaspers'in iletişim biçimlerinin sosyal medya platformlarında kurulan iletişimlerde bir karşılığı var mı?

- Sosyal medya platformlarını kullanan X, Y, Z kuşaklarından bireylerin bu mecralarda kurdukları ilişki deneyimleri, Jaspers'in iletişim biçimlerine karşılık gelmekte midir?

- Sosyal medya platformlarını kullanan X, Y, Z kuşaklarından bireylerin bu mecralarda kurdukları ilişki deneyimleri, Jaspers'in iletişim biçimlerinden hangi iletişim biçimine karşılık gelmektedir?

Çalışmada yöntem olarak alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilim araştırmalarında, alan araştırması yönteminde bir köy, bir şehir, bir grup veya bütün bir toplum alan olarak ele alınabilmektedir. Alan araştırması, gündelik hayatlarının doğal halinde hareket eden insanların incelenmesidir. Bu sebeple araştırmacı, veriyi toplayacağı kişilerle doğrudan konuşmakta ve onları gözlemlemektedir (Neuman, 2018, p. 541).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın örneklemini yeni iletişim teknolojilerini kullanma sıklıkları ve biçimlerine göre kuşak teorisinden hareket ederek X, Y, Z kuşaklarıdır. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak kuşaklardan 5'i kadın 5'i erkek olmak üzere 10 kişi, toplamda ise 30 kişi belirlenmiştir. Örneklem sayısının belirlenmesinde doygunluk ilkesinden faydalanılmıştır. Doygunluk ilkesi, örnekleminin ne zaman sonlandırılacağına karar verme kriteri olarak, araştırmanın farklı bir veri elde edilememesine değin devam ettirilmesi şeklinde açıklanmaktadır. Araştırmacı benzer durumlarla tekrar eden biçimde karşılaştıkça kategorinin doygunluğa eriştiğine karar verebilir (Saunders et al., 2018, p. 1895). Bu çalışmada da tüm kuşaklarda 6-7. katılımcıdan sonra doygunluğa ulaşılmıştır.

Yeni iletişim teknolojilerini kullanım biçimleri ve kullanım sıklıklarına göre ele alınan kuşaklar Prensky (2001, pp. 1-6) 'nin tanımlamaları üzerine ele alınmış ve çalışmaya dâhil edilmiştir. Prensky kuşakları 3' ayrımıştır. Bunlar; X (dijital göçmen), Y (dijital melez) ve Z (dijital yerli)'dir.

Mülakat Sorularının Belirlenmesi ve Ölçek Oluşturma

Çalışmada kullanılan veri toplama tekniği için hazırlanan yarı yapılandırılmış mülakat soruları uzman görüşleri çerçevesinde belirlenmiştir.

Sorular oluşturulmadan önce geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için pilot uygulama gerçekleştirilmiştir.

Pilot Uygulama

Çalışmanın provası olarak gerçekleştirilen pilot çalışmada, araştırmanın örneklemini temsil edecek benzer özellikteki kişilerle görüşme yapılmıştır. Çalışmaya başlamadan önce gerçekleştirilen bu uygulamada; soruların denenmesi, yeni soruların oluşturulması ve birtakım reaksiyonların ölçülmesine yönelik bir araştırma gerçekleştirilmektedir. Çalışmada örneklem olarak belirlenen X, Y ve Z kuşağından sosyo- demografik olarak farklılıkları bulunan 10 katılımcı amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiş, iletişim bilimcilerden ve alanında uzman bir yöntem bilimciden destek alınarak sorular oluşturulmuştur. Sonrasında katılımcılardan elde edilen yanıtlarla sorular derinleştirilmiş ve tekrar güncellenmiştir.

Veri Analiz Süreci

Araştırmada, alan araştırması yöntemi kullanılmış ve nitel veri toplama tekniği olan yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Karl Jaspers'in iletişim biçimlerinin sosyal medyada karşılığını aramaya yönelik sosyal medya kullanan bireylerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kuşakların sosyal medya kullanım süreleri ve biçimleri farklılık gösterdiği için X, Y, Z kuşaklarından bireylerle görüşülmüştür. Görüşmelerde, dört gruba ayrılan iletişim biçimlerinden sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Veri toplama aşamasında, derinlemesine görüşmelerde ulaşılan ses kayıtları, görüşme esnasında alınan notlarla birlikte çözümlenmiş ve düz bir metin şekline getirilmiştir.

Bulguların Analizi

Çalışmanın bu aşamasında Jaspers'in iletişim biçimlerinin sosyal medyada karşılığını aramak amacıyla sosyal medya uygulamalarını kullanan X, Y ve Z kuşaklarından katılımcılarla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği sonucu ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgular, Jaspers'in iletişim biçimleri çerçevesinde çözümlenmiştir.

Çalışmanın örneklem grubu olarak her kuşaktan 5'i kadın, 5'i erkek 10 kişi olmak üzere, toplamda 30 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Evreni kapsamaları açısından kadın ve erkek katılımcıların sayılarının eşit tutulmasına dikkat edilmiş ve farklı meslek gruplarından kişilerden seçilmiştir. Tüm kuşaklardaki katılımcıların yaşları 18-65 aralığında değişmektedir.

Katılımcıların öğrenim durumlarına bakıldığında ise lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü şeklinde dağılımları söz konusudur.

Bulguların değerlendirilmesinde aşamasında, Jaspers'in sözünü ettiği dört iletişim biçimi parametre olarak belirlenmiş ve yarı yapılandırılmış mülakat yapılan katılımcılardan alınan cevaplar bu parametreler doğrultusunda çözümlenmiştir. Çalışmada X, Y, Z kuşaklarından katılımcılar için aynı mülakat formu oluşturulmuş, dolayısıyla kuşak bazında alınan yanıtlar aynı parametrelere tabi tutulmuş ve çözümlenmeler bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Bu parametreler; varolmanın iletişimi, genel bilincin iletişimi, tinin iletişimi ve varoluşsal iletişim'dir.

Kişilerin kendi ilgi, ihtiyaçları sebebiyle iletişime girmeleri, kendi bireysel isteklerinin gerçekleştirmek için diğer bireyleri araçsallaştırmaları, ilgi ve ihtiyaçları devam etmediğinde iletişime de devam etmemeleri ve hatta bencil isteklerini yerine getirmek amacıyla girdikleri iletişimde karşılarındaki bireyin kim olduğunun önemli olmaması gibi özellikler varolmanın iletişimine ait ayırt edici özelliklerdir. Varolmanın iletişiminde en önemli nokta bireysel amaçlarına erişmek isteyen bireylerin birlikte olmalarıdır. Jaspers, varolmanın iletişiminde *dasein*'i açıklarken, bulunduğu zaman ve mekanda gerçekleştirdiği tüm eylemlerin güdü ve tutku kaynaklı olduğunu açıklamaktadır (Jaspers, 2003a, p. 341). Bu bağlamda katılımcıların hangi sosyal medya platformlarını hangi amaçla kullandıkları, paylaşımlarının içerikleri ve bu platformlar aracılığı ile kimlerle iletişim kurdukları irdelenmiştir.

Verilen cevaplar incelendiğinde X kuşağı katılımcılarının çevrelerindeki kişilerin paylaşımlarını görebilmek için sosyal medya uygulamalarını kullandıklarını ifade etmeleri öne çıkan noktadır. Katılımcıların diğerlerinin yaşamlarını merak etmesi sebebiyle bu uygulamaları kullanmaları varolmanın iletişiminin en önemli özelliği olan güdü ve içgüdülerle hareket edildiği bilgisiyle uyumaktadır. Bunun yanı sıra katılımcıların sosyal medyayı bireysel fayda sağlayacak bilgilere ulaşmak, kişisel paylaşımlar yaparak beğeni toplamak, ticaret ya da alışveriş amacıyla diğerlerini takip etmek gibi amaçlarla da kullandıkları belirlenmiştir. X kuşağı katılımcılarının verdikleri cevapların tamamında kullanıcıların bireysel haz ve arzularına yönelik ifadeler bulunmaktadır. Bu yanıtlar varolmanın iletişiminin önemli özelliklerinden biri olan, bireylerin bu iletişim şeklinde his, arzu ve güdülerle

hareket ettiği verisiyle örtüşmektedir. Y kuşağı katılımcıları sosyal medya platformlarını, bireysel yaşantılarına ait paylaşımlar yapmak, oyun uygulamalarına erişebilmek, sosyalleşmek, eğlenmek, yeni arkadaşlıklar edinmek, diğerlerinin yaşamlarına dair meraklarını gidermek, içerik üreticilerinden fayda sağlamak amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Y kuşağı katılımcılarının sosyal medya kullanımlarındaki amaçları değerlendirildiğinde varolmanın iletişimde bulunan bireysellik, kişisel hazlar ve güdülerle temellenen davranış şekillerinin olduğu görülmektedir. Z kuşağı katılımcılarının yanıtları incelendiğinde, sosyal medya kullanım amaçlarının çoğunlukla haz ve eğlence temelli olduğu ve dolayısıyla varolmanın iletişiminin özellikleriyle örtüştüğü görülmektedir.

Tüm kuşakların paylaşımlarının içerikleri değerlendirildiğinde kişisel fotoğraf ve duygu durumlarına ilişkin içerikler cevabı alınmıştır. Verilen cevapların merkezinde haz ve beğenilme arzusunun olması dikkat çeken en önemli noktadır. Bu bağlamda sosyal medyada varolmaya çalışan bireylerin bu mecralardaki etkileşimlerinin neredeyse tamamının başkalarıyla ilgili olduğu görülmektedir. Yani katılımcıların sosyal medya hesaplarında yaptıkları paylaşımların, takip ettikleri sayfaların ve diğerleri ile gerçekleştirdikleri etkileşimlerin, görülmüş ve beğenilmiş olmanın verdiği haz sebebiyle olduğu söylenebilir. X, Y ve Z kuşağı katılımcılarının sosyal medyadaki kullanım amaçlarına ve paylaşım içeriklerine bakıldığında, katılımcıların yaklaşımları ile güdü ve içgüdülerle beslenen, bedensel yaşantının alanını oluşturan varolmanın iletişiminin örtüştüğü görülmektedir. Katılımcıların kimlerle iletişim kurduğu sorusunda verdikleri cevaplar farklılıklar görülmektedir. Buna göre, bu iletişimdeki amaçlarının fayda sağlamak olduğunu belirten, X kuşağı katılımcılarının yalnızca 3'ünde, Y kuşağı katılımcılarının yalnızca 2'sinde varolmanın iletişimine yönelik bulgulara rastlanılmıştır. Ancak Z kuşağı katılımcılarının, arkadaş edinmek başlığı altında toplanan yanıtlarında herhangi bir çıkar sağlamak, fayda elde etmek gibi sebeplerin olmaması, dolayısıyla kalıcı bir iletişim istencinden kaynaklanması varolmanın iletişimi ile örtüşen yanıtlar değildir. Özetle varolmanın iletişiminin sosyal medyadaki karşılığını irdelemek amacıyla yöneltilen ikinci soruda X kuşağından 3, Y kuşağından 2 katılımcıda varolmanın iletişimine ait özellikler bulgulanmış ancak Z kuşağında bu iletişime dair özelliklere rastlanmamıştır.

Jaspers'in iletişim biçimlerinden bir diğeri ve çalışmanın ikinci parametresi olan genel bilincin iletişimi, anlama yetisinde gerçekleşen genel geçer kurallar ve düşünce kategorilerinin diğer bireylerle uygunluğu çerçevesinde gerçekleşmektedir (Erdem, 2007, p. 59). Bilincin özellikleri, genel geçer kurallar ve diğer bireylerle uzlaşma varılan düşünce kategorileridir. Bilincin diğer bilinçle anlaşması genel bilinç alanındaki iletişimi meydana getirmektedir. Bu doğrultuda katılımcılara yorum, beğeni gibi çevrimiçi davranışları ile çevrimiçi etkileşim biçimleri ve amaçlarını ortaya koyacak sorular sorulmuştur. Bu bağlamda katılımcı yanıtları değerlendirildiğinde X kuşağı katılımcılarının takip ettiği sayfaların tarihi sayfalar, siyasi içerikli ve siyasetçilere ait sayfalar, köşe yazarlarının sayfaları, haber, edebiyat, şiir, sınıfsal sayfalar, eğitim ve mesleki gelişim sayfaları, bilimsel sayfalar gibi toplumu ilgilendiren konularda içeriklerin yer aldığı sayfalar olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu noktada X kuşağı katılımcılarının 8'inin genel bilincin iletişimine yönelik özelliklerin arandığı bu soruda ortak bilincin oluşumuna katkı sağlayabilecek sayfaları takip ettikleri gözlemlenmiştir. Ancak X kuşağı katılımcılarından sosyal medyada etkileşim içerisinde olmasına rağmen fikirlerinin değişmediğini belirten 4 kişi ve ortak bilincin oluşmasına yönelik herhangi bir tartışmaya girmeyen 4 kişi olmak üzere katılımcılarının 8'inde genel bilincin iletişimine ait özelliklerin görülmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Y kuşağı katılımcılarının yanıtlarında 7'sinin genel bilincin oluşmasına yönelik, toplumsal konuları içeren sayfaları takip ettikleri ve interaktif kullanımlarının bulunmasına rağmen, kullanıcıların sosyal medya mecralarında gerçekleştirdikleri konuşma ve tartışmalarda ortak bilincin oluşumuna yönelik fikir değişikliklerinin olmadığı, katılımcıların yeni fikirlere kapalı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Z kuşağı katılımcılarının çoğunluğu eğlence ve cinsel içerikli sayfalar, influencerlar, moda sayfaları ve sosyal medya fenomenlerine ait sayfalar gibi kişisel hobi ve zevklerine yönelik sayfaları takip ettiklerini belirtmişlerdir. Ancak bunların yanı sıra toplumu ilgilendiren içeriklerin yer aldığı sayfaları da takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Z kuşağı katılımcılarından 6'sı bu sayfalarda etkileşim halinde olduklarını ifade etmiş, 4 katılımcı ise yorum ya da paylaşım gibi herhangi bir etkileşimde bulunmadığını belirtmiştir. Sosyal medya uygulamalarında etkileşim içinde olduklarını ifade eden Z kuşağı katılımcılarının tamamı bu etkileşimleri sonucunda fikir değişikliği yaşadıklarını, farklı ve yeni fikirlere

açık olduklarını söylemişlerdir. Hem toplumsal konularla ilgili sayfaları takip etmeleri, hem de bu sayfalardaki etkileşimleri sonucu ortak bilincin oluşmasına yönelik fikirlere açık olmalarından dolayı Z kuşağı katılımcılarının 6'sının genel bilincin iletişimine yönelik özelliklerle uyumlu yanıtlar verdiği belirlenmiş ve katılımcıların ortak bilincin oluşmasına yatkın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bilincin diğer bilinçlerle anlaşmasının genel bilinç alanındaki iletişimin gerçekleşmesi için önemli bir özellik olduğu bu iletişim türünde katılımcılara sosyal medyada üye oldukları topluluklar ve bu üyeliklerin amaçlarını ortaya koyacak sorular sorulmuştur. X kuşağı katılımcıları sadece mesleki fayda sağlamak amacıyla sanal grup ve topluluklara üye olduğunu belirtmişlerdir. Üyeliğinin bulunduğunu belirten 8 katılımcının 6'sının işi ya da ihtiyacı giderildikten sonra grupla olan bağına kestiği, grup veya topluluk üyeleriyle nesnel bir düşünceyi genel geçer kılmak, ortak bir uzlaşım alanı oluşturmak, ortak doğruları kavramak gibi amaçlarının olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla verilen yanıtlar X kuşağı katılımcılarının tamamının sosyal medyada genel bilincin iletişimine yönelik özelliklerle uyumlu olmadığını göstermektedir. Y kuşağı katılımcılarından grup ve topluluklara üye olduğunu söyleyen 7 katılımcı üyeliklerinin sebebinin herhangi bir fayda sağlamak olmadığını, kültürel ve kişisel gelişim için bu üyelikleri oluşturduklarını belirtmişlerdir. Buna göre cevaplar değerlendirildiğinde kültürel aktarımın sağlanması, kültürel değerlerin yaşatılması, ihtiyacı olan insanlara yardım edilmesi veya halk bilimine duyulan ilgi gibi ortak bir noktada birleşmek vurgusu dikkat çekmektedir. Bu cevaplar genel bilincin iletişimiyle örtüşen cevaplardır. Z kuşağı katılımcılarına bakıldığında sadece 4 katılımcının grup ve topluluklara üye olduğu, işi ya da ihtiyacı giderildikten sonra grupla olan bağına kesmediği bilgisine ulaşılmış fakat amaçları incelendiğinde kişisel zevkleriyle ilgili üyelikler olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan bu bilgiler bağlamında Z kuşağında, sosyal medyada genel bilincin iletişimine yönelik bir özelliğe rastlanılmamıştır.

Bunlara ek olarak X kuşağı katılımcıları sosyal medya üzerinden gündemi takip ettiğini ifade etmiştir fakat katılımcıların 6'sı gündemdeki gelişmelerle alakalı içerik üretimi, yorum veya paylaşım yapmadığını belirtmiştir. Katılımcıların gündemden haberdar oldukları fakat diğerleriyle toplumsal konular hakkında konuşma veya tartışmaya girmedikleri; dolayısıyla genel bilincin iletişiminde aranan bir özellik olarak kendi düşüncelerini

ifade etmedikleri bulgusuna erişilmiştir. Bunun yanı sıra X kuşağı katılımcılarının 4'ü gündemdeki gelişmeler hakkında içerik üretmeleri, yorum ya da paylaşım yapmalarına rağmen farklı düşünceden olan bireylerle ortak bir zeminde buluşamadıklarını belirtmişlerdir. Hem etkileşimde bulunmadığını ifade eden 6 katılımcı, hem de etkileşimde bulunmasına rağmen gündemle ilgili paylaşımlarda farklı düşünceden olan kişilerle ortak bir zeminde buluşamayan 4 katılımcı dikkate alındığında; X kuşağı katılımcılarının sosyal medyada eyleme biçimlerinin genel bilincin iletişimde bulunan "bilincin diğer bilinçlerle karşılıklı anlaşması, uzlaşması" özelliğiyle uyumadığı, dolayısıyla X kuşağı katılımcılarının genel bilincin iletişiminin özelliklerini taşımadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Y kuşağı katılımcıları sosyal medya üzerinden gündemi takip ettiklerini, gündemdeki gelişmelerle ilgili içerik üretimi, yorum ya da paylaşım yaptıklarını ve gündemle ilgili paylaşımlarında farklı düşünceden olan bireylerle ortak noktada buluşabildiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda Y kuşağı katılımcılarının toplumsal konular hakkında konuşabildiği, tartışabildiği, kendini ifade edebildiği bulgusuna ulaşılmış, dolayısıyla Y kuşağının sosyal medyada eyleme biçimlerinin genel bilincin iletişimiyle uyumlu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Z kuşağında ise sadece 4 katılımcının, toplumu ilgilendiren konular hakkında konuşma, ortak yargılar etrafında fikir birliğine ulaşma gibi genel bilincin iletişimini ortaya koyan özelliklerle uyum gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Jaspers'in bir diğer iletişim biçimi tinin iletişimidir. Jaspers bu iletişim biçiminde insanı, içeriksel değerlerin taşıyıcısı olarak ifade etmiştir. Jaspers'e göre bütünlüğün kendisi bir bilgi değildir, ona göre bütünlük düşüncüyü ve eylemleri yöneten, onlara bir yön tayin eden amaçtır. Jaspers bu iletişim biçiminde sözünü ettiği bütünselliği ide olarak ifade etmektedir. Ona göre idelerin kendiliğinden gerçekleşmesi olanaklı değildir. İdelerin taşıyıcısı olarak insan, kendi anlam çerçevesini meydana getirmektedir. Tinin ideleri anlamlandıran bir fonksiyonu bulunmaktadır ve insan düşünme ve eyleme imkânlarıyla idelere katılım sağlamaktadır. Böylece iyilik gibi, doğruluk içinde beraberlik gibi, adaletli olabilmek gibi önemli etik idelere uygun davranılmış olmaktadır. İdeler, toplumsal dünyada adaletli olmak, iyilikte bulunmak gibi olumlu eylemlere yön vermektedirler. Jaspers tinin iletişimi biçiminde tinin, estetik ve etik gibi değer alanlarını meydana getiren, tasarlayan ve bu tasarımların taşıyıcısı olan insan idesine karşılık geldiğini

belirtmektedir. Aslında Jaspers'in burada vurguladığı şey, tinin tasarı, ide ya da fikir demek olduğudur. İnsanın bu alanda fikirler ürettiğini belirten Jaspers'e göre insanın bu özelliği, eserler ya da fikirler meydana getiren yaratıcı tarafıdır. Yeni iletişim teknolojileri bireylere, düşüncelerini veya eserlerini paylaşma sunabilecekleri, paylaşım ve tartışmanın temel olduğu içerik üreticileri haline gelebilecekleri yeni ve erişimi kolay bir ortam sunmaktadır. Tinin iletişiminin bu temel nitelikleri dikkate alınarak kullanıcıların çevrimiçi ortamlarda gerçekleşen yardım kampanyaları hakkındaki görüş ve tutumları, sosyal medya iletişimde hem kendileri hem de diğer kullanıcılar açısından özgürlük problemini ele alış biçimleri, gerçek veya sanal kimlikleri ile içerik üretim pratikleri sorgulanmıştır. Tinin iletişiminin toplumsal hayatta iyilik gibi idelerde aranabileceği düşüncesinden hareketle çevrimiçi ortamlarda diğerlerinin önemsenmesi, yardım etme maksadıyla kampanyaların düzenlenmesi ya da yardım kampanyalarına destek sağlanması, tinin iletişiminin sosyal medyadaki karşılığı olarak düşünülmüştür. Bu bağlamda X kuşağı katılımcılarının 6'sında bu eylem amacının ve biçiminin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Y kuşağı katılımcılarının 8'i sosyal medyadaki yardım kampanyalarına katıldığını belirtmiş, bunlardan 6'sı kendilerinin de sosyal medyada yardım kampanyası başlattıklarını ifade etmişlerdir. Bu yanıtlar çerçevesinde Y kuşağı katılımcılarının genel olarak tinin iletişimi çerçevesinde diğer bireylere fayda sağlayabileceklerini düşündükleri çalışmalara iştirak ettikleri, iyilik gibi önemli etik ideleri bu mecralarda göstermeye çalıştıkları bulgusuna erişilmiştir. Z kuşağı katılımcılarında ise dikkat çeken nokta 6 kişinin yardım kampanyalarına hiç katılmadığı, katılanlardan yalnızca 1 kişinin yardım kampanyası başlatmasıdır. Bu bağlamda tinin iletişimine ait özelliklerin Z kuşağı katılımcılarda yalnızca 4 kişide olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda Jaspers tinin iletişimde bireylerin istediği düşünceyi ifade edebilmesini, istediği fikri tasarlayabilmesini, bu anlamda kendisini özgür hissetmesini fakat aynı özgürlüğe başkalarının da sahip olmasını vurgulamaktadır. Bu bağlamda X kuşağı katılımcıları verdikleri cevaplarda sosyal medya ortamlarında kendi fikir ve tasarımlarını ifade edecek özgürlüğe sahip olmadıklarını, diğer kullanıcıların da böyle bir özgürlüğe sahip olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Buradan hareketle X kuşağı katılımcılarının cevaplarıyla tinin iletişimine yönelik özelliklerin uyuşmadığı tespit edilmiş, X kuşağı

katılımcılarının sosyal medyadaki iletişim biçimlerinde tinin iletişimine ait bulgulara ulaşılammıştır. Y kuşağı katılımcılarının kendilerini özgür hissetmemeleri, başkalarının da özgür olmadığını düşünmeleri, buna bağlı olarak rahatlıkla düşünce ve fikir beyanında bulunmadıkları düşüncelerinden hareketle, tinin iletişimine yönelik özelliklerin bu katılımcıların cevaplarıyla uyummadığı bulgusuna erişilmiştir. Z kuşağında ise, kendini özgür hissettiğini söyleyen katılımcıların hem kendilerini, hem de başkalarını tanımlarken, reelde ve sosyal medya ortamında farklılık olduğunu ifade etmelerinden ve özgürlük sorunsalının öncelikle “kendi” olarak, gerçek kimlikle eyleme ile ilişkili olduğu çıkarımından hareketle Z kuşağı katılımcılarının iletişim biçimlerinin tinin iletişimine ait özelliklerle uyummadığı bulgusuna ulaşılmmıştır. Aynı zamanda X kuşağı katılımcılarının 6'sı Jaspers'in tinin iletişiminde ifade ettiği gibi, sosyal medyada sanatsal çalışmalarını sürdürdüğünü, şiirlerini paylaştığını, eserlerini sosyal medyaya taşıdığını belirtmişlerdir. Bu katılımcıların sosyal medya davranışlarının, Jaspers'in yaratan, eserler ortaya koyan bir sanatçı, bir filozof şeklinde örneklendirdiği tinin iletişimi ile uyumlu olduğu bulgusuna ulaşılmmıştır. Y kuşağı katılımcılarının 8'i şiir, resim, fotoğraf, video gibi paylaşımlar yaptıkları ve içerik ürettikleri bir sosyal medya hesaplarının bulunduğunu ifade etmiştir. Kendilerine ait şiirleri, çektikleri fotoğrafları, yaptıkları kitap yorumlarını sosyal medya hesaplarında paylaştıklarını belirten bu katılımcıların eyleme biçimlerinin tinin iletişimine ait özelliklerle uyumlu olduğu bulgulanmıştır. Sosyal medyada içerik ürettiği bir hesabının bulunduğunu belirten Z kuşağı katılımcılarının 6'sı kurguladıkları videoları, yazdıkları şiirleri, fotoğrafçılıkla ilgili deneyimlerini, kitap yorumlarını paylaştıkları sayfalarının olduğunu ifade etmişlerdir. Jaspers, tinin öznesini düşlem gücü olarak açıklamıştır ve insanların düşlem gücüyle tasarımlar oluşturduğunu veya anlamsal nitelikte meydana gelen bir dünyanın biçimlerini eser haline getirdiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla üretilen ve paylaşılan bu içeriklerin tinin tasarım ve yaratım mahiyetinin yansması olduğu söylenebilmektedir.

Çalışmada, sosyal medyadaki yansmasının arandığı Jaspers'in son iletişim biçimi ve çalışmanın dördüncü parametresi varoluşsal iletişimdir. Varoluşsal iletişimi meydana çıkaran ortak nokta politika ya da toplumsal ve ideolojik ilgiler değildir. Jaspers'in bu iletişim türünde kendisini arayan iki mümkün varoluş, iki insan karşılaşmıştır. Kurulan bu iletişim sadece bu iki

mümkün varoluş için anlam taşımaktadır. Bu iletişim biçiminde insanın kendini açık kılabilmesi başkası sayesinde olmaktadır. Jaspers için varoluşsal iletişimin gerçekleşmesinin bazı koşulları bulunmaktadır. Bu koşullar; yalnızlık, açık olma ve sevenlerin savaşıdır. Yalnızlık, açık olma ve sevenlerin savaşı öğelerinin sosyal medyada karşılığını aramak adına, iletişimin kalitesi ile kendini ifade etme ve kendini başkalarına açma noktasında nasıl bir ortam sundukları açısından katılımcılardan bu platformları değerlendirmeleri istenmiştir.

Bu bağlamda X kuşağı katılımcıları, sosyal medyayı, sanal bir ortam olduğu için ve kullanıcıların bu ortamlarda gerçek kimlikleriyle varolmak zorunda olmadığı için güvenilir bir mecra olarak görmediklerini belirtmişlerdir. Güvenilir bulmamalarından dolayı kendilerini ifade edemedikleri bir mecra olduğunu ve bu sebeple kaliteli iletişime de uygun olmadığını, böyle bir ortamda kendilerini başka kullanıcılara açmadıklarını ifade etmişlerdir. Bireyin herhangi bir ilgi, ihtiyaç, merak duygusu olmaksızın kendini başka bir bireye açması, yalnızlığını gidermek istemesi, karşı tarafın da aynı istekle ona yönelmesi gibi vurguların ön plana çıktığı varoluşsal iletişim açısından bakıldığında, X kuşağı katılımcılarının tamamı sosyal medyada kendilerini ifade edemedikleri, bu sebeple kaliteli iletişim kuramadıkları ve bu mecra da kendilerini diğer insanlara açmadıkları belirlenmiş, sosyal medyada varoluşsal iletişim gerçekleştirmedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Y kuşağı katılımcılarının 7'si sosyal medyada kendini gerçek hayatta olduğundan daha rahat ifade ettiklerini, bu ortamdaki iletişimi kaliteli bulduklarını ve bu sebeple sosyal medya mecralarında kendilerini başkalarına açtıklarını ve hatta tanımadıkları insanlarla bile kaliteli ilişkiler kurduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların cevaplarında dikkat çeken önemli noktalar; günlük hayattan daha kaliteli bir iletişim kurdukları, hiç tanımadıkları insanlarla tüm benlikleriyle ve samimiyetleriyle konuştukları, karşı taraftaki kişilerin de aynı samimiyette olduğunu düşündükleri, yalnız kaldıkları zamanlarda hoşça sohbetler ettikleridir. Y kuşağının tanımladığı bu iletişim biçimi, kendini karşı tarafa açma, yalnızlığını giderme, herhangi bir çıkar ilişkisi olmadan iletişim kurma gibi varoluşsal iletişimin gerçekleşmesi için gereken koşulların tamamına sahiptir. Bu bağlamda Y kuşağı katılımcılarının bu cevaplarıyla sosyal medyada varoluşsal iletişimi gerçekleştirdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak Y kuşağı katılımcılarının sadece 3'ü

kullanıcıların kimliğinin belirsiz olmasından dolayı bu alana güvenmediklerini, bu nedenle kaliteli bir iletişim kurulduğuna inanmadıklarını belirtmişlerdir.

Z kuşağı katılımcılarının 6'sı sosyal medya mecralarında, yüz yüze iletişim ortamlarından daha rahat bir şekilde kendilerini ifade ettiklerini ve kaliteli iletişim kurduklarını, dolayısıyla bu mecraları güvenilir buldukları için kendilerini başka insanlara açma konusunda tereddüt yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar, sosyal medyada gerçek hayatta hiç tanımadıkları kişilerle iletişim kurduklarını, arkadaş olduklarını, bu iletişimlerde karşılıklı güven bağı oluştuğunu, sosyal medyada tanışıp, samimiyet ve güven içerisinde görüşüp bunu reel bir arkadaşlığa dönüştürdüklerini, özel hayatlarıyla ilgili konularda kendilerini birbirlerine açtıklarını ifade ederek varoluşsal iletişimin koşullarına uyum sağlayan cevaplar vermişlerdir. Dolayısıyla Z kuşağı katılımcılarının cevapları değerlendirildiğinde katılımcıların 6'sında sosyal medyada varoluşsal iletişimin gerçekleştiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Varoluşçu düşüncenin önemli isimlerinden olan ve çalışmamızın konusunu oluşturan Karl Jaspers felsefesinin merkezine insanın varoluşunu yerleştirmektedir. Ona göre felsefenin temeli, insanın benliğidir. Jaspers'e göre varlık gerçekte var değildir, olabilir ve olması gereklidir. Çünkü varoluş ancak eylemde ortaya çıkabilir ve sınır durumlarda gerçekleşebilir. Ölüm, acı, yanlıgı ve savaşım gibi insanı belli bir olayın sınırına götüren bu durumlar, tarihle ilgili bilinçte, özgürlük ve iletişimde gerçekleşmektedir. Jaspers insanda varoluşun açıklanması için iletişim, tarihsellik ve özgürlük kavramları üzerinde durmaktadır. İletişim bir insanla başka bir insan arasında, varoluş bakımından kurulan bağlantıdır. Çünkü varoluş bilinçli bir iletişimi gerektirmektedir. Yani iletişim varoluşun temel öğelerinden birincisidir, insan bir ben olarak, yalnız iletişimde vardır, iletişim ise görevde, buyrukta, toplumsal sözleşmede, özveride, karşılıklı saygı ve sevgiye dayanan tartışmada ortaya çıkabilmektedir. Jaspers'e göre felsefenin temelini oluşturan şey ve doğruluğun kaynağı iletişimdir. Bu nedenle felsefeye özgü düşünme, özünü iletişimde bulan bir varoluş edimidir. Kısaca, felsefesinin hareket noktası iletişim olan Jaspers insanın tek başına var olamayacağını, insanın kendisi olabilmesi için diğer insanlarla iletişimde olması gerektiğini

vurgulamaktadır (Jaspers, 2003a, p. 13). Günümüzde çağın dijitalleşmesi ile insan ilişkileri ve iletişimi dijital bir izlekte devam etmektedir. Dijitalleşen bu çağda iletişim teknolojilerinin, bireylere her an, her yerde ve istediği herkesle iletişim kurmasını olanaklı kılması, iletişimi bambaşka bir boyuta taşımıştır (Biricik, 2022, p. 900). Bu iletişim biçiminde bireyler, eski bilinen geleneksel alışkanlıkların çok ötesine geçerek, tanımadığı bireylerle iletişime geçme, kamusal konuları tartışma ya da fikir sahibi olmak için sanal kamusal ağlarda bir araya gelme, yardıma muhtaç insanlara yardımcı olmak için sosyal ağlarda birliktelik oluşturma gibi çok çeşitli edimlerde bulunabilmektedirler. Çağın değişen yapısı bireyin varolma biçimlerini sosyal medyada aramayı gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda akımın önemli düşünürlerinden olan Jaspers'in iletişim biçimleri olarak temellendirdiği dört iletişim biçimini günümüze uyarlamak ve dijital çağda iletişim biçimlerini dijital ontolojik zemine oturtmak, varoluşçu düşüncenin devamı için önemli bir adım sayılabilir. Varoluşçu akımın önemli bir düşünürü olan ve bu çalışmanın temel savı olan Jaspers'in iletişim biçimlerini sosyal medyada aramak üzerine sistematize edilen çalışmada, kuşak teorisinden hareketle yarı yapılandırılmış görüşmelerde elde edilen veriler, Jaspers'in iletişim biçimleri olarak belirlenen alt temalar ışığında çözümlenmiştir. Çalışmanın sistematığına uygun olarak belirlenen alan araştırması yönteminde, evreni 18- 65 yaş arası sosyal medya hesabı olan bireyler oluştururken, örneklem olarak sosyal medya hesabı olan ve farklı kuşaklarda (X, Y, Z) yer alan bireyler amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın örnekleme olarak her kuşaktan 5 kadın 5 erkek olmak üzere 10, toplamda ise 30 farklı sosyo-demografik özelliklere sahip bireylerle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak Jaspers'in iletişim biçimlerinin sosyal medyadaki yansımalarının arandığı bu çalışmada elde edilen bulgular şunu göstermektedir: X kuşağının sosyal medyada iletişim kurma pratikleri varolmanın iletişimi ve tinin iletişimi biçimlerini kısmen yansıtmaktadır ancak bu kuşakta genel bilincin iletişimi ve varoluşsal iletişim biçimlerine rastlanmamıştır. Y kuşağının sosyal medyada iletişim kurma pratiklerinde varoluşsal iletişim kesinlikle söz konusuysen, genel bilincin ve tinin iletişimi daha baskın olmak üzere bu kuşağın sosyal medya iletişimlerinde tüm iletişim biçimleri kısmen mevcuttur. Z kuşağının sosyal medyada iletişim kurma pratikleri varolmanın iletişimini tamamen destekler

niteliktedir. Bununla birlikte bu kuşakta zayıf da olsa tüm iletişim biçimlerinin olduğu söylenebilir.

References

- Akarsu, B. (1987). *Çağdaş Felsefe*. İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (1998). *Max Scheler Felsefesi'nde Kişi Kavramı ve İnsan-Olma Sorunu*. İnkılâp Yayınevi.
- Ataş, D. (2019). *Karl Jaspers felsefesinde aşkın varlık ve varoluş ilişkisi* İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü]. Malatya.
- Bakewell, S. (2020). *Varoluşçular Kahvesi* (E. Gözgülü, Trans.). Domingo Yayınevi.
- Biricik, Z. (2022). Dijital Bağımlılıklar ve Dijital Bağımlılıklardan Kurtulma Yolu Olarak Dijital Minimalizm. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12(3), 897-912.
- Bochenski, J. M. (1997). *Çağdaş Avrupa Felsefesi* (S. R. Kırkoğlu, Trans.). Kabalcı Yayınevi.
- Bollnow, O. F. (2004). *Varoluş felsefesi* (M. Beyaztaş, Trans.). Efkâr Yayınları.
- Cevizci, A. (2015). *Felsefe Tarihi*. Say Yayınları.
- Colette, J. (2006). *Varoluşçuluk* (I. Ergüden, Trans.). Dost Kitabevi Yayınları.
- Çevik, M. (2014). Mevlana'da aşk ve varoluş. *İnsan Yayınları, İstanbul*, 85.
- Çiçek, H. (2008). *Karl Jaspers' in siyaset felsefesi*. Dergah Yayınları.
- Çotuksöken, B. (1998). *Kavramlara felsefe ile bakmak*. İnsancıl Yayınları.
- Çüçen, A. K. (2015). *Varoluş Filozofları*. Sentez Yayıncılık.
- Erdem, H. H. (2007). *Karl Jaspers felsefesinde hakikat, iletişim ve siyaset*. Ebabil Yayıncılık.
- Erdem, H. H. (2014). *Karl Jaspers felsefesine giriş*. Bilge Kültür Sanat.
- Jaspers, K. (1970). *Philosophy*. The University of Chicago Press.
- Jaspers, K. (1971). *Felsefeye giriş* (M. Akalın, Trans.). Hareket.
- Jaspers, K. (1995). *Felsefi düşüncesinin küçük okulu* (S. Umran, Trans.). Birleşik Yayınevi.
- Jaspers, K. (2003a). *Felsefe nedir?* (İ. Z. Eyuboğlu, Trans.). Say Yayınları.
- Jaspers, K. (2003b). *Felsefi inanç* (A. Kanat, Trans.). İlya Yayınevi.
- Karakaya, T. (2004). *Jean-Paul Sartre ve Varoluşçuluk*. Elis Yayınları.

- Magill, F. (1992). *Egzistansiyalist felsefenin beş klasiği* (V. Mutal, Trans.). Dergâh Yayınları.
- Neuman, R. W. (2018). *Dijital Fark Gündelik Hayatta Dijitalleşme ve Medya Etkileri Kuramı* (G. Metin, Trans.). The Kitap Yayınları.
- Örnek, Y. M. (1986). Bilimde, Felsefede ve Politikada Karl Jaspers Türk Felsefe Araştırmalarında ve Üniversite Öğretiminde Alman Filozofları. *Türkiye Felsefe Kurumu*.
- Premsky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 2: Do they really think differently? *On the horizon*, 9(6), 1-6.
- Saunders, B., Sim, J., Kingstone, T., Baker, S., Waterfield, J., Bartlam, B., Burroughs, H., & Jinks, C. (2018). Saturation in qualitative research: exploring its conceptualization and operationalization. *Quality & quantity*, 52, 1893-1907.
- Verneaux, R. (1994). *Egzistansiyalizm üzerine dersler* (M. Korlaelçi, Trans.). Erciyes Üniversitesi.
- Yıldız, Y., & Ataş, D. (2020). Dasein'den Varoluş'a İnsan: Karl Jaspers' in İnsan Görüşü. *Artuklu Akademi*, 7(2), 398.

Öz: Jaspers'e göre insanın kendisi olması, diğer kendi olanlarla iletişimi ile meydana gelmektedir. Günümüzde iletişimin gerçekleştiği bir alan olan sosyal medya uygulamalarında insanın diğerleriyle olan iletişimi önem taşımaktadır. Bireyler sosyal medyada zamanla çevrimiçi yalnızlık, travma, özgürlük gibi varoluşsal sorunlar yaşamaya başlamakta ve sosyal medya aslında varoluşsal medya haline dönüşmektedir. Bu çalışmada, Jaspers'in iletişim biçimlerinin günümüzde yaşanan dijitalleşme sürecinde karşılığı aranmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden alan araştırması yöntemi ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanıldığı çalışmanın evrenini Erzurum'da yaşayan ve sosyal medya kullanan 18-65 yaş arası bireyler oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem yöntemiyle X, Y, Z kuşaklarından eşit sayıda kadın ve erkek olacak şekilde 30 kişi belirlenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre X kuşağının sosyal medyadaki iletişimde var olmanın iletişimi ve tinin iletişimi biçimlerine kısmen rastlanırken, genel bilincin iletişimi ve varoluşsal iletişim biçimlerine rastlanmamıştır. Y kuşağının sosyal medyada iletişim kurma pratiklerinde tüm iletişim biçimleri kısmen mevcuttur. Z kuşağının sosyal medyada iletişim kurma pratikleri var olmanın iletişimini destekler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Varoluşçuluk, Karl Jaspers, Karl Jaspers'in iletişim biçimleri, sosyal medya.

